

topla greda

Slovenija, leto 2054: zvišanje temperature od 1,5 do 3,5 stopinje Celzija, prerazporeditev padavin, slab pridelek, poplave v solinah, ujme v Luki Koper, tudi višje ležeča smučišča brez snega, ravnice in grički osrednje in JV Slovenije spominjajo na Dalmacijo, v Alpah je izginilo gorsko cvetje, smrekovi in jelkini gozdovi propadajo ..., vse več ljudi je obolelih za kožnim rakom, astmatiki težje dihaajo ... Se temu res ni mogoče izogniti?

Živimo v času svetovne ekološke krize in končno se začnemo zavedati, da si ekologija ne prizadeva za ustavljanje razvoja, pač pa za iskanje ravnovesja med neustavljivo željo človeštva po napredku in odgovornostjo, ki jo imamo do narave. Prav je, da se tudi mladi naučimo živeti skladno s temi spoznanji.

KAJ JE TOPLA GREDA

Učinek tople grede je naraven pojav, ki omogoča življenje na Zemlji. Zemlja se zaradi sonca, ki seva UV in IR energijo, segreva. Plini v atmosferi absorbirajo IR svetlobo, ki bi se sicer odbila v vesolje. Do tukaj vse lepo in prav. Človek pa je s svojo dejavnostjo (predvsem z uporabo fosilnih goriv) povečal količino teh naravnih plinov (CO₂, NO₂, CH₄) in sprostil v ozračje nove pline (CFC-freoni), ki vsi skupaj zapirajo pot toploti, ki jo oddaja segreta zemlja, podobno kot steklo na topli gredi zadržuje toploto v notranjosti. Oddana toplota se namreč delno vrača na zemeljsko površje, s tem pa ga dodatno segreva, kar povzroča velike klimatske spremembe.

POSLEDICE

- :: Trenutno je koncentracija CO₂ v ozračju že za četrtno večja od naravne, ocenjujejo pa, da se bo v naslednjih petdesetih letih človekov prispevek podvojil.
- :: Povprečna temperatura na Zemlji se je v zadnjih 100 letih dvignila za dobre 0,5 °C.
- :: Zaradi vse močnejšega učinka tople grede so postale pogostejše vremenske ujme s katastrofalnimi posledicami.
- :: Ozonska luknja se v stratosferi še vedno širi.
- :: V 100 letih se je gladina morja dvignila za 25 cm.
- :: Arktičnega ledu je manj za eno desetino.
- :: Zaradi taljenja ledu se v Alpah zeleni pas pomika navzgor.

IN V SLOVENIJI?

Temperatura je v Sloveniji v zadnjih 50 letih narasla za 0,8 °C. Geografska lega nas sicer varuje pred uvrstitvijo med države, ki jih bodo spremembe podnebja najhujše prizadele. Čeprav so napovedi globalnih učinkov relativno zanesljive, je težko napovedati, kako se bodo pokazale lokalno. Za Slovenijo je še posebno težko napovedovati, saj se tu mešajo vplivi atlantskega in celinskega podnebja. Globalne napovedi za ta del Evrope predvidevajo otoplitev. Količina padavin se ne bo bistveno spremenila. Pričakujejo pa spremembe v razporeditvi in intenzivnosti. Povečalo se bo število vremenskih pojavov, značilnih za spremenljivo podnebje (toča, žled, viharji). Če bodo klimatske spremembe povzročile tudi motnje v cirkulaciji zalivskega toka, na kar kažejo najnovejše računalniške simulacije in že tudi prve meritve, bodo posledice še bolj nepredvidljive. Namesto da bi se segrelo, bi se podnebje pri nas lahko celo ohladilo.

KAKO LAHKO PREPREČIMO SPREMEMBE PODNEBJA IN NJIHOVE POSLEDICE?

Analize kažejo, da nekaterih globalnih sprememb, kot so naraščanje morske gladine in propadanje tropskih gozdov, ne moremo več preprečiti, čeprav bi močno zmanjšali izpust ogljikovega dioksida. Vsekakor pa lahko vsak posameznik z osebnim ekološkim ozaveščanjem in prizadevanjem pripomore, da postopno pride do odločilnih sprememb za boljše okolje.

- :: www.ace.mmu.ac.uk/eae/english.html
- :: www.memory.si/pum/dejavnosti1.htm
- :: www.reclj.si/publikacije/bilten/dec99/clanek02.html
- :: www.fkkt.org/aktualno/atmosfera_03.asp

laboratorij samopostrežnih poskusov

T Janez Plevnik
B Bojan Stepančič

»Ne sprašuj, kaj lahko drugi naredijo zate, naredi kaj sam zase!!«

V prejšnji številki revije smo pričeli z rubriko, namenjeno tistim, ki so dovolj pogumni, da se kdaj pa kdaj ozrejo vase in so pripravljeni poskusiti, izboljšati, spremeniti ... sebe, ne stvari ali drugih ljudi! Tu boste našli predloge za majhne poskuse. Poskuse, ki imajo praviloma pozitivne glavne in stranske učinke

VZTRAJNOST

Vztrajnost v današnjih časih v naših krajih ni preveč popularna človeška lastnost. Danes se nestrpnost zahtevajo takojšnji rezultati. Celo starši in šola marsikdaj nestrpnost pričakujejo, da bomo znanje in navade usvojili takoj, naenkrat, češ: »Kolikokrat ti je pa treba to povedati?«.

Popularne so 'instant' rešitve, pilule s takojšnjimi učinki, glasbene zvezde narejene v dveh mesecih. Vendar je jasno, da so za vse, kar je kaj vredno, potrebni čas, delo, prizadevanje. Kaj se, poleg nadarjenosti in pameti, skriva za uspehom resničnih zvezd, športnikov, znanstvenikov, podjetnikov? Kako ljudi shodimo, kako se naučimo vožnje s kolesom, kako se sploh česar koli naučimo? Pregovor: »Vaja dela mojstra!« ni brezveze. Tudi rek: »Uspelo mu je čez noč – po desetih letih dela« jasno pove, kako je s to rečjo. Vztrajnost je pot do uspeha in priznanja! Pa da ne bo nejasnosti: sestavni del te poti so tudi napačne odločitve in porazi.

Kako se lotimo poskusa

Treba je povedati, da začetni ni lahko. Najprej si morate želeli nekaj spremeniti, doseči, dobiti, naučiti. Tako močno želeli, da ste pripravljeni vložiti kaj več kot le pet minut časa. Začnite z majhnimi željami, cilji, koraki. Potem naredite uresničljiv načrt doseganja cilja. Ta naj poleg orodja, pripomočkov, prostora, obvezno upošteva stalno in redno delo v enakih časovnih zaporedjih (n.pr. vsak dan od 18:00 do 18:30). Na začetku potrebujete le še malo samodiscipline, kajti drugi ljudje, šibka volja in lenoba vas bodo odvrčali od zastavljenega načrta. Kasneje s tem ni težav.

Primeri:

- :: žongliranje z žogicami
- :: pisanje osebnega dnevnika
- :: zaigrati eno skladbo na glasbeni instrument, na katerega še nikoli niste igrali
- :: pomoč sošolcu ali ostareli sosedi
- :: avtogeni trening
- :: izboljšati oceno pri šolskem predmetu, ki ti »ne diši«

Trajanje poskusa : najmanj 30 dni ali vsaj toliko časa, da dosežemo zastavljen cilj.

Možni učinki poskusa:

:: pozitivni:

- .: spoznanje, da smo sposobni načrtovati in doseči cilj, nam močno okrepi samozavest in samospoštovanje;
- .: pridobili smo novo znanje, spretnost ali sposobnost;
- .: naš ugled pri drugih ljudeh se poveča;
- .: pozitivno je tudi spoznanje, da smo premalo vztrajni, če predčasno prekinemo poskus.

:: negativni:

možna je kakšna poškodba pri vajah, ki zahtevajo telesno spretnost ali moč (»živiljenje je nevarno samo po sebi«); drugih negativnih učinkov ni!

Opomba: odgovornost za rezultate in kakršnekoli posledice izvajanja poskusa prevzimate sami, ker ste se vi tako odločili.

intervju: mag. Sanja Vraber, nova direktorica Urada RS za mladino

mladi imajo ideje in energijo,

B Bojan Stepančič

... in za to, da ideje ne bi ostajale samo v glavah ali na papirju, skrbi Urad RS za mladino v okviru Ministrstva RS za šolstvo, znanost in šport. S finančno podporo, svetovanjem in pomočjo pri izvedbi projektov je Urad pomagal zaživeti že marsikateri ideji na področju spodbujanja aktivnosti in mobilnosti mladih, med drugim tudi programu mladinskih kartic EURO<26.

O poslanstvu Urada za mladino nam bo več povedala mag. Sanja Vraber, ki je junija letos prevzela nalogo direktorice Urada za mladino.

Vaša poklicna pot temelji na izkušnjah in znanju na področju mladinske politike. Kako ste se spoznali z mladinskim delom?

V času srednje šole sem bila aktivna kot predsednica mladih v svoji krajevni skupnosti in kot članica v občinski OZN. V mladinskem klubu Ptuj sem delovala pri vseh dejavnosti, kjer je bilo potrebno in pa v klubski gledališki skupini. Na fakulteti sem bila v eksperimentalnem projektu Ministrstva za pravosodje, prostovoljka – svetovalka obsojencu v KPD Dob. To je bila izjemna izkušnja, obdobje, v katerem so se mi zastavljala vprašanja, na katera sem skušala kasneje odgovoriti skozi projekt „Zapor – zrcalo družbe“, ki sem ga izvajala s študenti socialne pedagogike v zaporu na Dobu. Za sofinanciranje projekta smo zaprosili Urad RS za mladino in kmalu zatem sem se znašla v službi na Uradu ...

Urad financira predvsem mladinske projekte nevladnih organizacij, mladinskih centrov in mladinskih svetov. Kaj pa recimo skupina mladih ali posameznik, ki ima v mislih zanimivo idejo za mladinski projekt. Kako lahko pride do potrebnih sredstev za uresničitev ideje?

Na Uradu smo ugotovili, da imajo mladi dobre ideje, nimajo pa znanja, izkušenj ali pa podpore v okolju za njihovo realizacijo. Zato je pred petimi leti nastal projekt Ti povej, ki mladim nudi spodbudo, izobraževanje, začetno finančno pomoč, svetovanje in promocijo njihovih idej. V juliju smo odprli gnezdo "Ti povej" na Slovenski 1 v Ljubljani, tako da lahko mladi preskočijo "uradniške" ovire in izpeljejo zamišljeno idejo.

da spreminjajo

Kakšen je predviden "budžet" za razpisane programe in projekte v letu 2005 in kako kaže v prihodnje?

Pred dvema letoma smo razpis „prenovili“, kar pomeni, da sofinanciramo letne programe ali pa posamezne projekte mladinskih organizacij poleg že ustaljenih razpisov za mladinske centre, info centre, lokalne mladinske svete in koordinatore projektov za otroke. Ravnanje moramo v skladu z zakoni in pravilniki, hkrati pa upoštevati potrebe mladinske prakse. Višina sredstev, ki jih namenjamo preko razpisov, je vsako leto višja in tako bo tudi za leto 2005. Res pa bomo na podlagi zaključkov posveta Urada RS za mladino, ki ga bomo imeli z mladinskimi organizacijami v novembru letos, opredelili prednostna področja razpisov. Po posvetu bomo izdelali dokument oz. Strategijo mladinske politike za naslednjih pet let, razpisi pa bodo mehanizem, s katerim bomo skušali doseči zapisane cilje.

Z vstopom v EU naj bi se priložnosti za mlade še razširile. Kljub temu pa je velika večina mladih neaktivna in neangažirana. Kakšni so po vašem mnenju razlogi? Gre za strah pred "birokracijo" ob prijavi na razpis, za nezainteresiranost mladih in nesposobnost samostojne iniciative ali kaj tretjega?

Trditve, da so mladi neaktivni in neangažirani, se izrekajo preveč lahkotno. Razlog za to je pomanjkanje konkretnih podatkov. Res je, da raziskovalci mladine ugotavljajo umik mladih v zasebnost, vendar pa nimamo podatkov o tem, koliko je mladih prostovoljcev, koliko so mladi vključeni v različne organizacije, koliko jih aktivno sodeluje, kje, zakaj ... Dejstvo je, da so mladim danes odprte možnosti za različne oblike neformalnega izobraževanja in mnogi investirajo svojo energijo in čas vanje, ker menijo, da bodo s tem uspešnejši.

Dr. Slavko Gaber, minister za šolstvo in šport, nam je v intervjuju povedal, da je od mladih potrebno dosti zahtevati, hkrati pa jim veliko tudi omogočiti oz. dati priložnost, da pridobijo znanje. Kaj pa je po vašem potrebno zagotoviti, da bi mlade bolje pripravili na spoprijem z izzivi vsakdanjosti?

Od mladih je mogoče dosti zahtevati, če se jim da možnost, da se dokažejo. So pa tudi mladi, ki zaradi različnih razlogov nimajo možnosti za delovanje, izobraževanje, zaposlitev in za te smo si izmislili izraz mladi z manj priložnostmi. Mi sicer v razpisih in skozi akcijo Vsi drugačni – vsi enakopravni sofinanciramo projekte, ki so tej populaciji mladih namenjeni, je pa to premalo. Kljub temu da obstajajo številni programi, službe in strategije, je preprečevanje družbene izključenosti mladih nikoli dokončano delo.

Urad za mladino med ostalimi mladinskimi programi podpira tudi program EURO<26, ki je usmerjen v informiranje ter spodbujanje aktivnosti in mobilnosti mladih. Kako se program mladinskih kartic vključuje v poslanstvo Urada?

Program EURO<26 spodbuja mlade, da potujejo, spoznavajo druge kulture, da so aktivni v mednarodnih projektih. To je njihov socialni kapital, ki jim pomaga pri samostojnem vključevanju v družbo. Spodbujane mobilnosti mladih je eno od temeljnih področij, ki jih sofinancira Urad skozi razpise. Zavod MOVIT je program obogatil z dodatnimi dejavnostmi: informiranjem, projektnim delom, revijo ... in s tem dosegel, da je EURO<26 več kot le ena izmed „popustniških“ mladinskih kartic.

In še za konec: imate kakšno sporočilo za mlade? Ne stokaj nad tem, kaj vse se ne da, izkoristi, kar se da!

Kako glasna je ideja? TiPovej!

Prišel si do ideje. Najtežji del je torej že za tabo. Vendar te obenem mučijo različna vprašanja. Je ideja sploh izvedljiva? Koga in kaj potrebuješ, da bi idejo oživel? Kakšne pasti te čakajo na poti? Mar tam zunaj obstaja še kdo, ki ga obhajajo podobni dvomi? Če si starejši od 15 in mlajši od 30 let in si se prepoznal v kakšnem izmed vprašanj, potem si ravnokar že precej bližje uresničitve svoje ideje. **Akcija TiPovej! je namenjena prav tebi.** Skupina strokovnjakov bo skupaj s tabo bedela nad tvojimi sanjami, vse dokler ne bodo ugledale luči sveta. Poleg tega boš lahko navezal stike z drugimi radoživimi in kreativnimi posamezniki ter izmenjal dosedanje izkušnje. Prišel si do ideje. Pridi še do nas. Ti Povej! Tvoja idejalna priložnost. www.tipovej.org/2004